

Світлана Бабушко
професор, д. пед. наук,
Національний університет
фізичного виховання і спорту України

ЕМІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному глобальному світі англійська мова використовується у всіх сферах життя: економічному, суспільному, культурному, науковому. На жаль, з-поміж 32 європейських країн, для яких англійська мова є іноземною, Україна, перебуває на 29 місці за рівнем володіння англійською мовою [1]. Перед закладами освіти, зокрема вищої, постає важливе завдання – підготувати конкурентоспроможного фахівця, який здатен працювати в міжнародному середовищі, а отже, який володіє іноземною мовою. Незалежно від спеціальності здобувач ступеня бакалавра має засвоїти іноземну мову на рівні B1+, а ступеня магістра та доктора філософії – на рівні B2. Для виконання поставленого завдання простого збільшення обсягу годин на вивчення іноземної мови, як свідчить практика, – недостатньо. Пріоритетним напрямом має стати викладання фахових дисциплін іноземною мовою. Оскільки для підтримання належного рівня володіння іноземною мовою, необхідна постійна практика, під час вивчення фахових дисциплін іноземною мовою створюється відповідне іншомовне освітнє середовище, де здобувачі можуть її отримати. Тобто вони не лише набувають профільних знань зі спеціальності, а й одночасно удосконалюють свої навички іншомовного спілкування.

Вітчизняні заклади вищої освіти почали активно впроваджувати в свою освітню діяльність технологію «англійська мова як інструмент навчання» (від англ. ЕМІ – English medium instruction). Таке інтегроване навчання змісту та мови здійснюється у більшості закладів вищої освіти України англійською мовою.

З огляду на це, метою дослідження є висвітлення тих викликів і труднощів, з якими зіткнулися університети на цьому шляху. Предметом дослідження є власний досвід використання інтегрованого навчання змісту та мови у Національному університеті фізичного виховання і спорту України на

спеціальності 242 Туризм. Освітньою програмою «Туристично-екскурсійне обслуговування» і навчальним планом підготовки майбутніх бакалаврів з туризму [ОП] передбачено комплекс англomовних дисциплін, які рівномірно розподілені на всіх роках навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. «Англійська мова за професійним спрямуванням» є традиційним курсом для ЗВО України. Однак у НУФВСУ цей курс викладається у кожному семестрі упродовж першого, другого та третього року навчання. На нього відводиться 50 кредитів ЄКТС. На четвертому році навчання для здобувачів обов'язковим освітнім компонентом стає «Професійно-комунікативний практикум іноземною мовою» (10 кредитів ЄКТС). Окрім зазначених освітніх компонентів, здобувачам пропонується також англomовні фахові дисципліни. На другому році навчання – «Діловий етикет у туризмі» (3 кредити ЄКТС); на третьому – «Організація харчування туристів» (3 кредити ЄКТС); на четвертому році – «Актуальні проблеми розвитку туризму» (3 кредити ЄКТС). Таким чином, традиційні заняття з англійської мови доповнюються спеціалізованими англomовними фаховими дисциплінами. Загалом, з 240 кредитів ЄКТС, запланованих на підготовку бакалавра, 69 кредитів відводиться на опанування навичками англomовного спілкування, пов'язаного з майбутнім фахом здобувачів.

Реалізуючи зазначені англomовні фахові дисципліни на практиці, викладачі кафедри туризму НУФВСУ зіткнулися з низкою викликів. Загалом, викладачі і здобувачі позитивно поставилися до введення англomовних фахових курсів. Трирічний досвід інтегрованого викладання фахового змісту та мови на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 242 Туризм продемонстрував, що рівень прагнення викладачів і здобувачів до впровадження таких курсів значно відрізняється.

Так, основною причиною затримки у розробці й викладанні таких курсів є низький рівень іншомовної підготовки саме викладачів фахових дисциплін, так званих «експертів контенту». Іншою – відсутність профільної фахової підготовки викладачів англійської мови. Попри те, що останні викладають

«Англійську мову за професійним спрямуванням», профільних фахових знань їм бракує. Перед такою дилемою стоять усі вітчизняні ЗВО.

Для її вирішення у НУФВСУ було переведено «спеціалістів з мови» з кафедри української та іноземних мов у штат кафедри туризму, таким чином «занурюючи» їх у фахове середовище. Окрім цього, викладачі-мовники пройшли підвищення кваліфікації з фахової підготовки та зайнялися самоосвітою. Однак, ентузіазм науково-педагогічного персоналу до реалізації англійських фахових курсів знизився ще на рівні їх розробки і формування навчально-методичного забезпечення. Основними гальмуючими чинниками стали: відсутність матеріального і нематеріального заохочення від ЗВО розробляти і реалізовувати такі курси; неспроможність ЗВО забезпечити навчання на робочому місці з набуття педагогами необхідних навичок: для викладачів профільних предметів – набуття навичок англійського спілкування, для викладачів англійської та інших іноземних мов – знань фахового контенту; відсутність методологічного забезпечення.

Щодо здобувачів, ситуація також неоднозначна. Опитування свідчать, що студенти загалом визнають переваги інтегрованого навчання змісту та мови, а також зацікавлені і прагнуть його отримати. Однак мають побоювання, причинами яких, за їх словами є: труднощі розуміння і засвоєння фахових дисциплін рідною мовою, «вже не говорячи про іноземну»; виклад змісту англійською мовою може перешкодити правильно і в повному обсязі зрозуміти зміст курсу; неадаптоване для їх іншомовного рівня викладення змісту дисципліни; відсутність необхідних підручників, посібників, методичних рекомендацій.

Зважаючи на викладені виклики і труднощі в реалізації програм інтегрованого навчання змісту і мови у вищій школі, та задля їх ефективного впровадження в університетах України, вважаємо доцільним здійснити такі заходи:

- налагодити співпрацю «експертів контенту» та «спеціалістів з мови», зокрема у розробці робочих програм дисциплін та навчально-методичного забезпечення для них;

- навчати викладачів фахових дисциплін технології ЕМІ, яка передбачає не лише розвиток їх іншомовних навичок спілкування, але й навчання методиці викладання англійською мовою;

- організовувати внутрішньо університетські курси, на яких проводити лінгвістичне та педагогічне навчання «експертів контенту» та ознайомити «спеціалістів з мови» з фаховим контентом;

- мотивувати науково-педагогічний персонал до професійного розвитку, зокрема розвитку іншомовних навичок спілкування, створення авторських англійських курсів фахового спрямування;

- забезпечити розвиток високого рівня володіння іноземною мовою студентів за рахунок збільшення в навчальних планах годин на вивчення англійської мови на кожному році навчання і в кожному семестрі;

- розпочати інтегроване навчання з однієї чи кількох тем, поступово повністю змінюючи мову викладання;

- впроваджувати інтегроване навчання змісту та мови спочатку на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому), поступово переходячи на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти;

- диверсифікувати форми навчальних занять для фахових дисциплін з інтегрованим навчанням змісту та мови за рахунок ширшого використання інтерактивних методів.

Література

МОН створило концепцію розвитку англійської в університетах: рівень B1 – обов'язкова умова вступу, B2 – випуску, викладання профільних дисциплін іноземною та «мовні скринінги». МОН: офіційний сайт. Новини, 13 липня 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/> - Назва з екрана.

ОП «Туристично-екскурсійне обслуговування». Освітні програми. Національний університет фізичного виховання і спорту України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/dR6Pmeu> - Назва з екрана.